

Tuvuma reprezentācija valodā

Līga Zariņa¹, Jurgis Šķilters¹, Mārtiņš Draudiņš², Egle Žilinskaite-Šinkūniene³

1. Uzveres un kognitīvo sistēmu laboratorija, Latvijas Universitāte

2. Datorikas fakultāte, Latvijas Universitāte

3 Vilnius University, Institute for the Languages and Cultures of the Baltic, Faculty of Philology

Mēs veicām trīs eksperimentus, lai pārbaudītu dabiskās valodas tuvuma deskriptoru lietojumu latviešu valodā (vārdi, kas attēlo dažādus tuvuma operatorus dabiskajā valodā).

1. Funkcionālo stimulu vērtēšanas uzdevums

Dalībniekiem (n=25) bija jānovērtē funkcionālo stimulu kopums (ikdienas ainu fotogrāfijas) ar neatkarīgiem mainīgajiem (a) mēroga (liela un maza mēroga telpa), (b) objektu mijiedarbība un (c) cilvēka klātbūtne ainā. Stimuli bija ikdienas ainu fotogrāfijas, kas īpaši izveidotas eksperimentam.

Katrā ainā bija divi objekti, un dalībniekiem tika lūgts novērtēt telpisko deskriptoru piemērotību, atbildot uz jautājumu: Novērtējiet piedāvāto vārdu atbilstību, lai raksturotu 'Objekta 1' atrašanās vietu attiecībā pret 'Objektu 2'!

Rezultāti

	Distance	Scale	Interaction	Human presence	Nagelkere R-square
At <i>Pie</i>	Far (-)	Small (+)			,544
Next to <i>Blakus</i>	Far (-)	Small (+)	No interaction (+)	Non-animate (+)	,542
Beside <i>Līdzās</i>	Far (-)	Small (+)	No interaction (+)		,338
Not far <i>Netālu</i>	Far (+)	Small (-)		Non-animate (-)	,578
Near <i>Tuvumā</i>	Far (+)		No interaction (+)		,326

(+) increased appropriateness
(-) decreased appropriateness

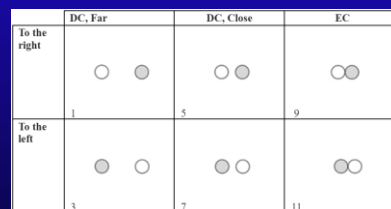
Telpisko deskriptoru biežums un vidējie vērtējumi pētījumos 2.1. un 2.2.

RCC, distance, orientation*	DC, Far Left / Right		DC, Close Left / Right		EC	
	Study 2.1.: Production task, frequency**	Study 2.2.: Rating task, average (scale 1-5)	Study 2.1.: Production task, frequency**	Study 2.2.: Rating task, average (scale 1-5)	Study 2.1.: Production task, frequency**	Study 2.2.: Rating task, average (scale 1-5)
At <i>Pie</i>		1,7 / 2,2		3,0 / 3,1		4,6 / 4,7
Next to <i>Blakus</i>		2,6 / 2,7	12% / 10%	4,0 / 3,6	32% / 32%	4,8 / 4,7
Near <i>Tuvumā</i>		2,2 / 2,4		3,5 / 4,4		4,3 / 4,0
Far <i>Tālu</i>	12% / 10%	3,1 / 3,4		1,9 / 2,1		-
To the left / To the right <i>Pa kreisi / Pa labi</i>	85% / 86%	4,8 / 4,9	85% / 83%	4,5 / 4,5	74% / 74%	4,7 / 4,6

According to RCC (Randell et al., 1992): DC - disconnectedness, EC - external connectedness
Distance: Far, Close
Orientation: To the right, To the left
Rating scale: 1 - totally disagree, 2 - disagree, 3 - hard to tell, 4 - agree, 5 - totally agree
**The stimuli are shown in the Table 2
**Frequencies >10%

2.1. Ģeometrisko stimulu atveidošanas uzdevums

Pētījuma uzdevums bija aprakstīt figūras objekta (tumšā apla) atrašanās vietu attiecībā pret atsauci (gaišais aplis). Dalībnieku (n=105) uzdevums bija atbildēt uz jautājumu "Kur ir tumšais aplis?", kur jau bija norādīts atbildes sākums (Tumšais aplis atrodas...).

2.2. Ģeometrisko stimulu vērtēšanas uzdevums

Mēs veicām tiešsaistes eksperimentu anketas veidā kopā ar eksperimentālu vērtēšanas uzdevumu, kurā izmantojām tos pašus stimulus, kas tika izmantoti ģeometrisko stimulu atveidošanas uzdevumā.

Mēs izveidojām apgalvojumus par stimuliem, kas apraksta tumšā apla atrašanās vietu attiecībā pret gaišo, izmantojot vairākus telpiskos deskriptorus. Pārbaudītie telpiskie deskriptori bija: "blakus", "tuvumā", "pie", "tālu", "pa kreisi", "pa labi", "aiz" un "priekšā". Apgalvojumi tika konstruēti šādi: "Tumšais aplis ir 'deskriptors' gaišajam aplim.

Dalībniekiem stimuli tika parādīti nejaušā secībā kopā ar konkrētu apgalvojumu (kas satur noteiktu deskriptoru), un viņiem tas bija jānovērtē 5 ballu Likerta skalā - no 1-pilnīgi nepiekrītu līdz 5-pilnīgi piekrītu.

Būtiski faktori tuvuma deskriptoriem saskaņā ar 1. pētījumu